

Handläggare
Caroline Jevring
08-508 200 14

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd
2018-05-24

Med undervisningsskicklighet i centrum - ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr: KS 2018/558

Förvaltningens förslag till beslut

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Leif Kananen
T.f. Stadsdelsdirektör

Karin Åberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat slutbetänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17) på remiss till stadsdelsnämnden. Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i utredningen samtidigt som delar av förslaget behöver utredas vidare och förtydligas.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat slutbetänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17) på remiss till stadsdelsnämnden (bilaga 1), sista svarsdag är 2018-05-24. Remissen har även gått till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och Östermalms stadsdelsnämnd.

Regeringen beslutade den 15 september 2016 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag som syftar till att ge bättre

förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag. Aktuell remiss är slutbetänkandet i den utredningen.

Ärendet

Nedan följer en sammanfattning av förslagen, se även utredningens sammanfattning i bilaga 1, där också förslaget i sin helhet finns.

Professionsprogram

I utredningens slutbetänkande finns ett förslag om ett professionsprogram med syfte att utveckla lärares och skolledares kompetens och därmed höja barns och elevers utveckling. Professionsprogrammet föreslås omfatta legitimerade lärare och förskollärare samt rektorer och förskolechefer anställda i skolväsendet (nedan benämns det endast lärare och rektorer). Förslaget om ett professionsprogram utgår från vetskapen att undervisningsskicklighet utvecklas över tid och under vissa förutsättningar samt att en lärare under sitt yrkesliv genomgår flera faser, från nyexaminerad till en allt mer erfaren och skicklig lärare. Programmet innebär att olika kompetensutvecklingsinsatser, möjligheter till mer kvalificerade arbetsuppgifter och andra utvecklingsmöjligheter på ett tydligt, likvärdigt och förutsägbart sätt knyts till dessa olika faser.

Utredningen föreslår att skollagen ändras så att legitimerade lärare och rektorer ges möjlighet att kontinuerligt ta del av kompetensutvecklingsinsatser som stärker yrkesskickligheten. Utredningen menar att både professionerna (lärare och rektorer) och rektor och huvudman ska få inflytande över innehållet i kompetensutvecklingen. Det kan också finnas behov av kompetens nationellt som behöver tillgodoses. Kompetensutvecklingen föreslås vara obligatorisk i början av karriären, medan det längre fram utformas som ett erbjudande och karriärmöjlighet.

Utredningen föreslår att fyra nationellt reglerade kompetensnivåer, med kompetensbeskrivningar inrättas för legitimerade lärare: legitimerad lärare, erfaren lärare, meriterad lärare samt särskilt meriterad lärare. Motsvarande nivåer ska finnas för legitimerade förskollärare. Två nationellt reglerade nivåer föreslås för rektorer: rektor och meriterad rektor (motsvarande för förskolechef).

Den kunskap och kompetens som krävs för en viss nivå ska kunna uppnås både genom att utveckla skickligheten i praktiken och genom deltagande i formell utbildning. Prövningen om en lärares eller rektors kunskap och kompetens motsvarar en viss nivå föreslås ske regionalt eller nationellt, ej lokalt.

Ett erkännande av en viss kompetensnivå föreslås inte leda till en förändrad lön, en förändrad tjänst eller förändrade arbetsuppgifter

per automatik. Genom de nationellt fastställda kompetensnivåerna ska en huvudman istället kunna annonsera efter lärare med en viss kompetensnivå. Till exempel till extra utmanande undervisningssituationer.

Utredningen menar vidare att det till exempel bör övervägas om det bör ställas krav på en viss kompetensnivå för den som ska fungera som mentor för en nyexaminerad lärare. Mentorer bör också omfattas av ett krav på viss utbildning. För att möjliggöra att ett sådant krav kan ställas på sikt föreslår utredningen en satsning på mentorsutbildning.

Statsbidrag för huvudmän som avsätter tid för lektorer

För att förstärka möjligheterna att kunna dra nytta av den kunskap och kompetens som legitimerade lärare och forskollärare som har en examen på forskarnivå (lektorer) besitter föreslår utredningen att huvudmän som avsätter tid för att lektorer ska kunna arbeta med praktisknära forskning och utveckling, bör kunna få statsbidrag för del av lärarens lönekostnad.

Fler erfarna lärare och rektorer ska stimuleras att arbeta vid skolor med svåra förutsättningar och stora utmaningar

Utredningen menar att professionsprogrammet på sikt kan förbättra förutsättningarna för skolor och förskolor med svåra förutsättningar att rekrytera erfarna och skickliga lärare och rektorer. Med programmet kan lärare utveckla specialistkunskaper och leda sina kollegor i lärande, och huvudmän och rektorer strategiskt rekrytera erfarna lärare med specialistkunskaper till tjänster vid skolor med svåra förutsättningar. Det handlar om att skapa likvärdiga skolor genom att skapa ett system där de skickligaste lärarna väljer att arbeta på de skolor som har de mest utmanande undervisningssituationerna. Utredningen föreslår också att regeringen bör överväga att tydliggöra att lärarlönelyftet ska fördelas med hänsyn till elevers förutsättningar och behov.

Lärares, rektors och förskolechefers administrativa arbete

Utredningen lämnar flera förslag som handlar om att rektorer och förskolechefer ska få förutsättningar att leda det pedagogiska arbetet. Ett förslag är att det ska framgå av skollagen att huvudmännen ska se till att dessa förutsättningar finns. Skolverket föreslås erbjuda stöd till huvudmännen i det arbetet samt kompetensutveckling om praktisk organisation.

Ytterligare förslag syftar till att minska överdokumentationen i skolväsendet genom att Skolverket och Statens skolinspektion får i uppdrag att arbeta för att minska överdokumentationen i skolväsendet.

Utredningen bedömer också att det behövs satsningar för att ge ekonomiska möjligheter för personer som redan är verksamma inom skola, förskola och vuxenutbildning att kombinera arbete i verksamheterna med behörighetsgivande studier och uppmanar därför regeringen att överväga att införa ett sådant statsbidrag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning förskola.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i utredningen och ser att det kan ge positiva effekter för barns och elevers utveckling och kunskapsresultat. Förvaltningen instämmer i att professionsprogrammet kan ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag.

Syftet med professionsprogrammet anges vara att skapa en sammanhållande systematik för utveckling av lärares och skolledares kompetens och dess strategiska användning. Förvaltningen ställer sig positiv till att det blir en likvärdighet i kompetensutvecklingen för lärare och förskollärare, genom professionsprogrammet. Det skapar förutsättningar för mer likvärdiga skolor och förskolor. Återkommande kompetensutvecklingsåtgärder och därmed förutsättningar att utföra uppdrag ger också ökad kvalitet i verksamheten. En förskollärares uppdrag kan förändras över tid, förvaltningen ser därför positivt på att professionsprogrammet vänder sig till både nyutexaminerade och mer erfarna.

Eftersom professionsprogrammet för mer erfarna lärare föreslås vara frivillig ser förvaltningen en risk med att delar av ovan nämnda positiva effekter uteblir eller blir små. De positiva effekterna för barn och elever är beroende av hur många som väljer att ta del av professionsprogrammets erbjudanden. Detta gäller inte i början av yrkeslivet då deltagande i programmet föreslås vara obligatoriskt.

Ökad attraktionskraft till yrkesgruppen ser förvaltningen också som en trolig effekt, vilket framkommer av utredningen. Detta är en viktig del då det framtida rekryteringsbehovet förväntas vara stort. Med möjligheter till kompetens- och karriärsutveckling är det också troligt att fler kommer att vilja stanna kvar i yrket.

Förvaltningen ställer sig positiv till att kunskap och kompetens prövas nationellt, lokala bedömningar av kompetensnivåer skulle kunna medföra alltför stor variation.

Det framkommer av utredningen att förslaget är ett ramverk som ett första steg till ett professionsprogram. Förvaltningen vill framhålla att det finns många viktiga delar som behöver tydliggöras och fastställas. Till exempel tydliga och likvärdiga former för att validera kunskaper som inte fåtts genom formella utbildningar. Det bör också framgå när de obligatoriska delarna i programmet måste genomföras.

I utredningen anges att huvudmän, genom förslagen, kommen få möjligheter att rekrytera och använda kompetens strategiskt. Vidare anges att lärare och förskollärare kan utveckla specialistkunskaper genom programmet. Kunskaper som huvudmän särskilt kan efterlysa vid rekrytering till förskolor och skolor med svåra förutsättningar. Förvaltningen ställer sig positiv till den möjligheten. I delrapporten från *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm – Förskolan en god investering i jämlika livsvillkor* – framkommer att deltagande i förskolan är mest gynnsamt för barn från socioekonomiskt svaga förhållanden och kan vara betydelsefull för barns utveckling och lärande långt senare i livet. För att skapa goda lärande- och utvecklingsmöjligheter framhåller rapporten bland annat förskolepersonalens kompetensnivå och att det kan kompensera för sämre förutsättningar.¹

Förvaltningen ser positivt på att utredningen tar fram flera förslag som handlar om förskolechefer och rektorer ska få förutsättningar att vara pedagogiska ledare. Skolinspektionen visade i en granskning av förskolechefens ledning 2016, att detta är något som behövs för att de ska kunna utföra sitt uppdrag och utveckla verksamheten.² Förslag finns till exempel om att minska överdokumentationen i skolväsendet genom ett uppdrag till Skolverket och Statens skolinspektion. Det handlar också om att huvudmannen ska se till att förutsättningarna finns och att Skolverket ska vara ett stöd i det arbetet.

Barnkonsekvensanalys

Av utredningen framkommer att samtliga förslag syftar till att förstärka kvaliteten i undervisningen i skolan vilket bidrar positivt till barns och elevers situation och utvecklingsmöjligheter.

¹ Förskolan – En god investering i jämlika livsvillkor. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm - Stockholms stad - <http://intranat.stockholm.se/PageFiles/45478/forskolan-en-god-investering-i-jamlika-livsvillkor.pdf>

²

Förvaltningen instämmer i att det är positiva konsekvenser som kommer barnen till del genom att de får tillgång till mer kompetent personal och en verksamhet med hög kvalitet. Även om utredningen vidare framhåller att det kan innebära att ordinarie personal tillfälligt behöver vara borta från verksamheten. Särskilt positiva effekter kan förslaget få för barn i socioekonomiskt utsatta områden.

Jämställdhetsanalys

Utredningen tar upp positiva konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv. I både skolan och förskolan är personalen till övervägande del kvinnor, 80 procent i skolväsendet som helhet och över 95 procent i förskolan. Det skulle innebära att statliga satsningarna kommer fler kvinnor till del, genom förslaget. Idag finns fler satsningar för legitimerade lärare i grundskolan och gymnasieskolan (i gymnasieskolan arbetar ungefär lika många män som kvinnor). Att samtliga legitimerade lärare och förskollärare på sikt ges samma möjligheter att ta del av professionsprogrammets olika delar bedöms därför tydligt förbättra attraktionskraften inom ett av arbetsmarknadens mest kvinnodominerade områden. Förvaltningen instämmer i den jämställdhetsanalysen och ser också positivt på att det skapas tydliga karriärmöjligheter i ett kvinnodominerat yrke.

Förvaltningen ser ytterligare en positiv aspekt ur ett jämställdhetsperspektiv. Professionsprogrammet kan utveckla pedagogers kompetens när det gäller att bemöta barnen fritt från föreställningar om stereotypa könsroller. Bemötande handlar mycket om den enskilde pedagogens förhållningssätt och förståelse för normkritik. Det är ett område där det behövs kontinuerlig kompetensutveckling för såväl nyutexaminerade som de med längre erfarenhet. Förvaltningen förutsätter att jämställdhet och normkritik är något som skulle ingå i professionsprogrammets olika delar.

Bilagor

1. *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17)